

บทที่ 2

วรรณกรรมเยาวชน

วรรณกรรมสำหรับเด็กที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมีคำเรียกต่างกันไปหลายคำ มีผู้วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสำหรับเด็ก กล่าวถึงคำเรียกหนังสือดังกล่าวว่ามีแตกต่างกันไปดังนี้คือ

หนังสือเด็ก (Children book) หนังสือสำหรับเด็ก (Book for Children) วรรณกรรมสำหรับเด็ก (Children's Literature) และ นวนิยายเยาวชน หรือวรรณกรรมเยาวชน (Juvenile Novel) (กฤษณา พลชีวิน, 2524 : 18)

แม้ว่าหนังสือสำหรับเด็กจะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายและเรียกแตกต่างกัน แต่ไม่มีผู้ระบุความหมายที่แท้จริงของคำเรียกเหล่านี้ แม้นมาส ชวลิต ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า

หนังสืออ่านสำหรับเด็กตามที่เขาใจกันนั้น ไม่หมายถึงหนังสือแบบเรียน แต่หมายถึงหนังสือที่ประติษฐ์คิดเขียนขึ้นเพื่อให้เยาวชนอ่านเป็นทางเฟลิดเฟลิน ด้วยเห็นกันว่าหนังสืออ่านเล่นที่เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่นั้น ไม่เหมาะกับสติปัญญาและความนึกคิดของเยาวชน อย่างไรก็ตามหนังสืออ่านเล่นบางเรื่องก็เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่อ่าน แต่เด็กก็อ่านได้เข้าใจและสนุกสนาน ก็จัดอยู่ในประเภทหนังสืออ่านสำหรับเด็กได้ด้วย (แม้นมาส ชวลิต, 2509 : 15)

หนังสืออ่านเล่นที่ให้ความบันเทิงกับเด็กนั้นถือว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เด็กไม่สามารถรับสารได้ถือว่าไม่ใช่หนังสือสำหรับเด็ก แต่หากว่าหนังสือสำหรับผู้ใหญ่เหล่านั้น เด็กสามารถ

รับสารได้ และมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย และสติปัญญาของเด็ก เด็กได้รับความ
เพลิดเพลินจากการอ่านถือว่าหนังสือชิ้นนั้นเป็นหนังสือสำหรับเด็กได้ด้วย

หนังสืออ่านเล่นที่เขียนขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน หมายถึง หนังสือประเภท
นวนิยาย และวรรณกรรมในขอบเขตของการศึกษาคำนี้อยู่ในประเภทนวนิยาย
จึงจะขอลำดับถึง ลักษณะของวรรณกรรมตามหัวข้อต่อไปนี้

ลักษณะของวรรณกรรมทั่วไป

1. ธรรมชาติและพันธกิจของวรรณคดีหรือวรรณกรรม
2. ลักษณะของนวนิยาย

ลักษณะวรรณกรรมเยาวชน

1. ลักษณะร่วมของวรรณกรรมทั่วไปกับวรรณกรรมเยาวชน
2. ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมสำหรับเยาวชน

ลักษณะของวรรณกรรมทั่วไป

1. ธรรมชาติและพันธกิจของวรรณคดีหรือวรรณกรรม

วรรณคดีเป็นผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ โดยมี
จุดมุ่งหมายที่จะแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการ

วรรณคดีเกิดขึ้นจากความต้องการของมนุษย์นอกเหนือจากความต้องการ
พื้นฐาน มนุษย์ต้องการแสดงออกทางด้านอารมณ์ เช่น ต้องการเบี่ยงเสียง ต้องการ
บรรยายความรู้สึกตามอารมณ์ของตน บางครั้งอาจต้องการรับรู้ หรือไฝ่ฝันถึงสภาวะ
ที่ตนไม่อาจมีได้ในชีวิตจริง วรรณคดีจึงสามารถสนองอารมณ์ปรารถนาของมนุษย์ได้
เนื่องจากทำให้มนุษย์มีความพึงพอใจและเพลิดเพลินกับจินตนาการที่ตนไฝ่ฝัน นับว่า
วรรณคดีเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางสุนทรีย์ (ม.ล.บุญเหลือ เพทยสุวรรณ,
2522 : 3)

ศิลปกรรมเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางจิตใจ ผู้สร้างศิลปกรรม
ได้รับความพึงพอใจ และความเพลิดเพลิน วรรณคดีถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการ

ทั้งความพึงพอใจและความเพลิดเพลินของผู้สร้างและผู้เสพ วรรณคดีจึงมีธรรมชาติ เป็นศิลปกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงลักษณะของศิลปกรรม ไว้ว่า

ศิลปกรรมทุกประเภทอาศัยวัสดุ และเนื้อหา เนื้อหาได้มาจาก ชีวิตมนุษย์ วัสดุที่ใช้ต่าง ๆ กันไป (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2522 : 2)

หากศิลปกรรมนั้นคือ วรรณคดี วัสดุที่มาประกอบกันก็คือ เนื้อหาและภาษา ที่ประกอบด้วยกลวิธีการประพันธ์อันเหมาะสมกับเนื้อหานั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518 : 167) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของวรรณคดีว่าเป็นเรื่องราว ของชีวิต แต่เป็นชีวิตที่ได้ผ่านเครื่องกรองอันประณีตคือ วรรณชนอันลึกซึ้งของกวี ส่วนภาษาที่ใช้ในวรรณคดีนั้นต้องมีประสิทธิภาพในการสื่อ ดวงมณ จิตรจำนงค์ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับเนื้อหาหรือตัวสื่อกับสารว่า

ความสำเร็จของการสื่อสารหรือสุนทรียภาพของศิลปะจึงย่อม ต้องขึ้นอยู่กับ การเลือกพื้นวัสดุหรือตัวสื่อ ซึ่งจะ เป็นพาหะของสาร สู่ผู้รับ และนำวัสดุมาประกอบกันเป็นโครงสร้างที่เหมาะสม... ไม่มีวัสดุหรือสื่อที่ดีโดยลำพังโดยไม่เอื้อต่อการสื่อสาร และไม่มี สารที่ปรากฏออกมาได้ โดยไม่ต้องพึ่งสื่อที่เหมาะสมและมีพลัง สนองจุดประสงค์ของการสื่อสารนั้น (ดวงมณ จิตรจำนงค์, 2533 : 558)

กล่าวได้ว่า วรรณคดีหรือวรรณกรรมประกอบด้วยเนื้อหาคือสารที่ผู้ ประพันธ์ต้องการสื่อ กับตัวสื่อคือภาษาที่เหมาะสมประกอบกันแล้วให้คุณค่าทางอารมณ์ และความรู้สึกดังที่ เสฐียรโกเศศ (2531 : 3) กล่าวว่า "วรรณคดีในความหมาย อีกนัยหนึ่ง หมายถึงบทประพันธ์ซึ่งมีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ มีค่าทางอารมณ์และ ความรู้สึกแก่ผู้อ่านผู้ฟัง..."

2. ลักษณะและธรรมชาติของนวนิยาย

นวนิยายเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภทบันเทิงคดี มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวในชีวิตมนุษย์ที่ผู้ประพันธ์นำมาสมมติเป็นเรื่องราวโดยอาศัยอารมณ์และจินตนาการประกอบ มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความพึงพอใจและความเพลิดเพลิน

นวนิยายเกิดขึ้นจากการเล่าเรื่องราวชีวิตอันเป็นพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์ ในสมัยเริ่มแรกมนุษย์รู้จักการเล่านิทานและนิยายที่มีการดำเนินเรื่องเป็นการบรรยายเรื่องหรือเหตุการณ์ตามลำดับเวลา แม้จะมีตัวละครประกอบในเรื่องแต่นิยายก็ยังใช้การบรรยายที่มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าอยู่ ดังที่มีผู้กล่าวถึงลักษณะของนิยายว่า

การสนทนา หรือบทเจรจาจะใช้วิธีของการบรรยายนั่นเอง
คือผู้แต่งจะเป็นผู้เล่าถึงการสนทนานั้น จะไม่ปล่อยให้ตัว
ในเรื่องสนทนากันตามสำนวนของตัวในเรื่อง ผู้เล่าหรือ
ผู้แต่งจะปรับปรุงให้เป็นสำนวนคล้ายคลึงกันหมด...กิริยา
อาการของตัวในเรื่องผู้เล่าจะไม่พรรณนาอย่างละเอียดแล้ว
ทั้งให้ผู้อ่านวาดภาพเอาเอง แต่ผู้แต่งจะแปลภาพให้
(ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2514 : 75)

ส่วนนวนิยายนั้นแม้ว่าจะมีลักษณะเป็น เรื่องแต่งและมีองค์ประกอบเช่นเดียวกัน แต่ตัวละครและบทสนทนาในนวนิยายจะถูกสร้างขึ้นมาให้มีลักษณะเป็นธรรมชาติ ผู้แต่งจะให้ตัวละครเป็นผู้สนทนาด้วยบทสนทนาที่สมจริง ผู้แต่งจะไม่เป็นผู้เล่าเองทั้งหมด แต่จะให้ผู้อ่านเป็นผู้วาดภาพตัวละครเอาเองตามความเข้าใจของตน ผู้อ่านจะเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครตามจินตนาการที่เกิดขึ้นเมื่อได้อ่าน

ด้วยเหตุที่เนื้อหาของนวนิยายเป็นเรื่องราวในชีวิตมนุษย์ ดังนั้นนวนิยายจึงมีลักษณะเป็นบันทึกเรื่องราวของมนุษย์ โดยเฉพาะบันทึกเกี่ยวกับความนึกคิด อารมณ์

และความรู้สึกของมนุษย์ที่ผู้ประพันธ์ได้กลั่นกรองเรื่องราวเหล่านั้นขึ้นมาจากความรู้สึก และประสบการณ์ในชีวิตมาเป็นเรื่องสมมติ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจธรรมชาติที่ผู้ประพันธ์มีต่อโลกและชีวิต กล่าวได้ว่า

นวนิยายเป็นความสมมติที่มีเค้าโครงใกล้เคียงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ เพราะความสมมติหรือจินตนาการของผู้เขียนนวนิยายนั้น ย่อมจะเกิดจากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม ความรอบรู้ และความสังเกตเห็น ในแก่นความจริงของชีวิตในแต่ละมุมของผู้เขียนแต่ละคนโดยเฉพาะ (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2525 : 4)

ด้วยเหตุนี้ นวนิยายที่เกิดขึ้นจึงทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวในชีวิตมนุษย์และธรรมชาติที่ผู้ประพันธ์มีต่อโลกและชีวิตเอาไว้ ทำให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้สนใจ เรียนรู้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตอันเป็นประโยชน์หรือคุณค่าของนวนิยาย นอกเหนือจากจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ความเพลิดเพลินหรือความบันเทิง

นวนิยายได้รับความนิยมในสังคมไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกที่นวนิยายแพร่หลายเข้ามา สาเหตุหนึ่งคือการศึกษาที่ได้ขยายตัวไปสู่สามัญชน และยังมีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความเจริญทางวัตถุอันเนื่องมาจากการเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิดความต้องการวรรณกรรมที่มีเนื้อหากล่าวถึงชีวิตในสังคมใหม่ ไม่ใช่เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ อย่างแต่ก่อน (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, 2533 : 927)

สรุปได้ว่า นวนิยายเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่ง เพราะมีธรรมชาติที่สนองความต้องการพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์คือความต้องการทางสุนทรีย์ะ ดังนั้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความเพลิดเพลินเป็นประการสำคัญ เนื่องจากเนื้อหาของนวนิยายคือชีวิตมนุษย์และมักเป็นชีวิตร่วมสมัย นวนิยายจึงเป็นสื่อแสดงประสบการณ์ และธรรมชาติที่นอกจากจะทำให้เข้าใจโลกและชีวิตดีขึ้นยังทำให้เข้าใจชีวิตในสังคมปัจจุบันดีขึ้นด้วย

ลักษณะวรรณกรรมเยาวชน

1. ลักษณะร่วมของวรรณกรรมทั่วไปกับวรรณกรรมเยาวชน

วรรณกรรมที่จะนำมาศึกษาในงานวิจัยนี้คือ งานวรรณกรรมประเภท นวนิยาย ซึ่งมีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมหรือวรรณคดีโดยทั่วไป มีองค์ประกอบคือ เนื้อหาและรูปแบบ เนื้อหาของวรรณกรรมคือมีชีวิตมนุษย์ที่ผู้แต่งได้เขียนขึ้น โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และจินตนาการ รูปแบบของวรรณกรรมคือ วัสดุหรือตัวสื่อที่เป็นพาหะของสาร และการประกอบวัสดุเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการ สื่อสาร..(ดวงมณ จิตรจางงค์, 2533 : 558)

วรรณกรรมเยาวชนมีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมทั่วไปอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นศิลปกรรม เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางสุนทรีย์ะ จึงไม่มีหน้าที่สอน ศีลธรรมให้กับผู้อ่านโดยตรง ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องเขียนข้อปฏิบัติทางศาสนาเพื่อนำ ไปใช้ประโยชน์ในทางประพฤติกปฏิบัติ แต่ภารกิจของวรรณกรรมนั้น คือการแสดง เรื่องราวของชีวิต สอนการเรียนรู้ชีวิตและอารมณ์อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ หากว่าจะมีคุณค่าในด้านอื่น ๆ บ้างก็เป็นไปตามลักษณะธรรมชาติ เช่น เนื้อหาของ วรรณกรรมอาจเป็นการให้ข้อคิด เตือนสติ สอนใจ หรือให้ความรู้ในเรื่องของภาษา และชนบประเพณี เป็นต้น

2. ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมเยาวชน

ในวงการศึกษามีแนวคิดที่ว่าวรรณกรรมเป็นสื่อทางภาษาที่มีส่วนในการ ปลุกฝังทัศนคติ และค่านิยมอันพึงประสงค์ให้กับเยาวชน เพราะวรรณกรรมเป็นสื่อ ที่เยาวชนรับได้โดยง่าย สังคมมีความมุ่งหวังให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญาและสุขภาพจิตที่ดี เข้าใจโลกและชีวิตพอควรแก่วัย โดยใช้วรรณกรรม เป็นสื่อทั้งการศึกษานอกและในระบบ ดังที่กล่าวไว้ว่า

ชาติใดมีวรรณคดีเป็นสมบัติของชาติ คนในชาติก็ย่อมได้รับ
ประโยชน์อันได้แก่ปัญญา และความสำเร็จอารมณ์หรือความ
เพลิดเพลินเจริญใจจากวรรณคดีดังกล่าว ฉะนั้นจึงมีการให้

การศึกษาแก่เยาวชนของชาติเพื่อให้รู้จักคุณค่าของวรรณคดี ซึ่งจะช่วยให้อ่านวรรณคดีเกิดความเข้าใจในชีวิต และเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมากขึ้น ในโรงเรียนและสถานประกอบการศึกษาต่าง ๆ จึงมีการส่งเสริมให้เยาวชนแสดงทรรศนะ และแลกเปลี่ยนทรรศนะกันเกี่ยวกับวรรณคดีอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นแนวทางให้สามารถวิจารณ์วรรณคดีได้อย่างมีหลักเกณฑ์เมื่อได้เรียนสูงขึ้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529 : 131)

จากการที่สังคมมองเห็นความสำคัญของวรรณกรรม จึงมีการส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมกันอย่างแพร่หลายทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จะเห็นได้จากการที่สำนักพิมพ์รวมทั้งผู้ที่สนใจ และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนต่างก็สนับสนุนให้มีการผลิตหนังสือสำหรับเยาวชนออกมาเป็นจำนวนมาก มีการสนับสนุนและจัดตั้งองค์การการประกวดวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ทำให้มีวรรณกรรมประเภทนี้เกิดขึ้นมากมายและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะกับวัยรุ่นเท่านั้น แม้ผู้ใหญ่ก็ให้ความสนใจในวรรณกรรมเยาวชนเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากบทวิจารณ์วรรณกรรมเยาวชน ในหนังสือนิตยสารต่าง ๆ

การศึกษาในระบบโรงเรียนได้กำหนดให้เยาวชนได้ศึกษานวนิยายเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้งในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพราะผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีความเห็นว่า

ในวรรณคดีของชาติที่เจริญแล้ว นักเขียนและกวีย่อมแสดงภูมิปัญญาของตนออกมาในวรรณคดี เราจึงสามารถมองเห็นชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมและจริยธรรมของคนในสังคมที่วรรณคดีได้จำลองภาพไว้ ชาติใดมีวรรณคดีเป็นสมบัติของชาติ ชนในชาติก็ย่อมได้รับประโยชน์ อันได้แก่ปัญญาและความสำเร็จ อารมณ์ หรือความเพลิดเพลิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529 : 133)

ความคิดเห็นดังกล่าว แสดงให้เห็นความมุ่งหวังของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม สังคมหวังที่จะให้วรรณกรรมทำหน้าที่สร้างความเพลิดเพลิน และแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่เยาวชนเนื่องจากเชื่อว่า วรรณกรรมสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้คล้อยตามพฤติกรรมที่ดี และมองเห็นพฤติกรรมที่ไม่ดีของตัวละคร วรรณกรรมจะสอดแทรกคติ ข้อคิดในการประพฤติ ปฏิบัติตนให้กับเยาวชนเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ดังที่ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวไว้ว่า

ผู้เขียนพยายามสร้างตัวละครขึ้น และตัวละครเหล่านั้น ผู้เขียนมักจะจำลองมาจากชีวิตจริงจึงพยายามให้นิยามของชีวิตในรูปต่าง ๆ เช่น ให้นิยามคนดี คนเห็นแก่ตัว คนแก่ คนสาว เด็ก ทำให้เราได้ศึกษาและเข้าใจพฤติกรรมของคนโดยทางอ้อม อันจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอย่างดี (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2520 : 190)

สังคมต้องการให้เนื้อหาของวรรณกรรมเป็นประสบการณ์จำลองให้แก่เยาวชน แต่เนื้อหาของวรรณกรรมบางเรื่องอาจไม่เหมาะสมแก่วัยและประสบการณ์ที่เด็กจะเรียนรู้ ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่บางเรื่อง เช่น โลลิต้า ไว้ว่าเป็นเรื่องที่ "แสดงความน่าเกลียดน่ากลัวของชีวิต" และกล่าวอีกว่า

นวนิยายเรื่องโลลิต้า อันเป็นหนังสือแสดงให้เห็นถึงความวิปริตทางเพศ ซึ่งก่อความสังเวชสลดใจแก่คนรู้จักชีวิต แต่หนังสือนั้นจะให้ผู้เยาว์ไปอ่านไปเรียนย่อมเป็นโทษมากกว่าเป็นคุณ เพราะในทางการศึกษาเราต้องการให้ผู้เยาว์เข้าใจชีวิตทั่วไปให้เข้าใจสามัญลักษณะก่อน แล้วจึงค่อย ๆ ให้เข้าใจสิ่งที่วิปริตภายหลัง (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2522 : 20)

กล่าวได้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก ควรจะมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย ทำให้เด็กสามารถเข้าใจได้ วรรณกรรมผู้ใหญ่บางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก แต่วรรณกรรมสำหรับเด็กอาจมีประโยชน์ต่อผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อาจได้รับความ

ผลิตเพลินจากการอ่านได้ เช่น วรรณกรรมที่ทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิด และจิตใจของเด็กได้ ดังที่มีผู้กล่าววิจารณ์เรื่อง บึงหญ้าป่าใหญ่ ซึ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า การอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็ก อาจทำให้ผู้ใหญ่หวนคิดถึงชีวิตในวัยเยาว์ที่ตัวเองเคยเป็นเด็กมาก่อน จะทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดและเข้าใจจิตใจของเด็กได้ดีขึ้น และยังคงกล่าวอีกว่า

เมื่อยิ่งได้ย้อนคิด ความเข้าใจและความรู้สึกร่วมที่มีต่อเด็กในปัจจุบันก็มีมากขึ้น หัวใจที่เคยแข็งกระด้าง เคยมีนชาต่อเด็ก ก็เปลี่ยนไป มีทางไคที่จะช่วยกันทะนุถนอมเยาวชนของชาติ ให้มีชีวิตที่อบอุ่นและก้าวไปข้างหน้าได้ด้วยดี หวังว่าหัวใจผู้ใหญ่ที่หลอมละลายแล้ว คงไม่ลึ่มง่าย ๆ (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2523 : 44)

วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น ควรมีเนื้อหาเป็นเรื่องราวของชีวิตที่เด็กเข้าใจได้ตามวัย เนื้อหาในวรรณกรรมที่เป็นเรื่องชีวิตของเด็กอาจเป็นประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ที่ทำให้เข้าใจเด็กดีขึ้น เพราะหวนคิดถึงความรู้สึกนึกคิดของตนในอดีต และทำให้ผู้ใหญ่เกิดความพึงพอใจที่ได้หวนกลับไปคิดถึงเรื่องราวและความรู้สึกที่ตนเองประสบมา ทำให้เกิดความเข้าใจเด็ก มีผลต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ถูกต้อง

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ความหวังที่สังคมมีต่อวรรณกรรมก็คือ ต้องการให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับเด็ก แม้ว่าความต้องการนั้นจะไม่ตรงกับภารกิจของวรรณกรรมโดยตรง แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะตัดขาดจากกันโดยสิ้นเชิง เพราะเรื่องราวของชีวิตทั้งดีและชั่ว อาจเป็นข้อเตือนสติ ข้อคิดสำหรับผู้อ่านที่อยู่ในวัยเยาว์ได้ ดังที่เจตนา นาควิษระ กล่าววว่า

งานประพันธ์ที่ได้นั้นมีคุณค่าทางศีลธรรม เป็นสิ่งที่ช่วยเผยแพร่
 ความคิดทางจริยศาสตร์โดยทางอ้อม... และมีเนื้อหาที่นักวิจารณ์
 พอลจะหยิบยกมาเป็นอุทาหรณ์ในทางจริยศาสตร์ได้
 (เจตนา นาควิษระ, 2514 : 20)

นอกจากนี้ เจตนา นาควิษระ ยังได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า
 วรรณกรรมยังทำให้ผู้อ่านวกกลับมาคิดถึงชีวิตของตนเอง ชีวิตมนุษย์
 และสภาพทั่วไปของมนุษยชาติ ทั้งยังเต็มไปด้วยบุคคลและเหตุการณ์
 ที่เราสามารถจะวิเคราะห์ได้เหมือนในโลกแห่งความจริง มองเห็น
 ข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติหรือจักรวาล
 หรือความดีกับความชั่ว และในการที่เรามองชีวิตมนุษย์ในแง่เหล่านั้น
 เราก็คงไม่ได้ที่จะถามว่าการกระทำอย่างนั้นอย่างนี้ถูกหรือผิด
 (เรื่องเดิม : 17-18)

จากข้อความที่ยกมาเห็นได้ชัดว่า วรรณกรรมมีพันธกิจและภารกิจที่สำคัญ
 ต่อเยาวชนอย่างยิ่งในแง่ที่ว่า ทำให้ผู้ที่อ่อนต่อโลก หรือผู้เยาว์ได้เข้าใจและรู้จัก
 วิเคราะห์โลกและเรื่องราวของชีวิต ทั้งยังสามารถชี้แนะหนทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม
 ให้กับเยาวชนได้ด้วย ดังที่ สุกา ศิริमानนท์ กล่าวไว้ว่า

วรรณกรรมเป็นเครื่องมืออย่างที่สำคัญสำหรับกลุ่มเยาวชน
 ความคิดต่าง ๆ ให้แก่ผู้อ่าน และนักประพันธ์ก็มีฐานะเป็นประหนึ่ง
 วิศวกรแห่งวิญญาณของมนุษย์ ซึ่งในวงการวิพากษ์วิจารณ์ก็คือเป็น
 สำคัญว่า วรรณกรรมที่จะนับว่าดีต้องเป็นวรรณกรรมที่ได้วางแบบ
 อย่างแห่งพฤติกรรมที่พึงงามไว้เพื่อชนชั้นหลังจะได้ประพฤติตาม
 (สุกา ศิริमानนท์, 2529 : 60-78)

สรุปได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ดีควรมีคุณลักษณะทางจริยธรรมอันเป็น
 แนวทาง หรือแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม
 ที่เกิดวรรณกรรมนั้น

นอกจากลักษณะทางจริยธรรมอันเป็นคุณลักษณะ เฉพาะที่ควรมียู่ใน
วรรณกรรมเยาวชนแล้ว กลวิธีการประพันธ์ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การ
สื่อประสบความสำเร็จ วรรณกรรมที่เขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นวรรณกรรม
เยาวชนนั้นมักจะคำนึงถึงความสำคัญของเนื้อหาว่าเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ คำนึง
ถึงความปลอดภัยและความต้องการของเด็ก จนบางครั้งทำให้วรรณกรรมเรื่อง
นั้น ๆ ขาดลักษณะทางวรรณศิลป์ไป ดังที่ ไพลิน รุ่งรัตน์ กล่าวไว้ในบทวิจารณ์
วรรณกรรมว่า

ในปัจจุบันนี้ เรามักได้ยินได้ฟังกันเสมอว่า เรื่องที่มีเนื้อหาดี ๆ
นั้น มักจะเขียนได้แห้งแล้ง ไร้ความรู้สึก จนทำให้ความดีของ
เรื่องนั้นไม่อาจแตะต้องหัวใจของคนอ่านได้ (ไพลิน รุ่งรัตน์,
2523 : 35)

จากข้อความนี้ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า เนื้อหาในวรรณกรรมจะดีแค่ไหน
น่าสนใจได้นั้นจะต้องมีกลศิลป์ประกอบ เช่น ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง บึงหญ้า
ป่าใหญ่ ของ เทพศิริ สุขโสภา มีเนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตวัยเยาว์ของเด็ก
กลุ่มหนึ่ง ของหมู่บ้านที่มีลักษณะใกล้ชิดกับธรรมชาติชนบท คนในหมู่บ้านมีจิตใจที่
ละเอียดอ่อน เอื้อเฟื้อต่อกัน ผู้เขียนให้ตัว ผม เป็นผู้เล่าเรื่อง และมีตัวละครเด็ก
คือ โทน เป็นเพื่อนสนิท เนื้อเรื่องเป็นวิถีชีวิตของเด็กในชนบท แต่กลวิธีนั้นผู้
ประพันธ์ทำได้ยอดเยี่ยมมาก เช่น การเสนอเรื่องเป็นบท ๆ ทำให้เนื้อเรื่องซึ่งเป็น
เรื่องในอดีตของผู้เล่าชัดเจนขึ้น การตั้งชื่อเรื่องเป็นบท ๆ ทั้ง 17 บท ก็มี
สัมพันธ์ภาพกับเนื้อหาในบทเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นบทที่ชื่อว่า วันแรกเริ่มเรียน
คดีขว่างแมว ฯลฯ ต่างก็มีชื่อที่สัมพันธ์กับเนื้อหาภายในบททั้งสิ้น

สำหรับโวหาร ก็เป็นกลวิธีการประพันธ์ที่เร้าอารมณ์ได้ดี เพราะสำนวน
ภาษาที่เร้าอารมณ์และความรู้สึกจะตรึงใจผู้อ่านที่เป็นเด็กให้อ่านวรรณกรรมได้ด้วย
ความพึงพอใจ และเพลิดเพลิน เช่น การใช้โวหารภาพพจน์จะสนองอารมณ์ของเด็ก
ที่มีความใฝ่ฝันและจินตนาการ การที่ผู้ประพันธ์มีความประณีตในการสรรคำมาใช้
พิถีพิถันในการใช้สำนวนภาษา จะทำให้ผู้ประพันธ์วรรณกรรมสำหรับเด็กประสบ

ACC. No. 086481
DATE RECEIVED 3 ก.ย. 2536
CALL No.

ความสำเร็จได้ดั่งเช่น ศราวก จากวรรณกรรมเขาวงกตเรื่อง โลกของหนูแหวน อินถา จากเรื่อง ลูกหว่า และ เทพศิริ สุขโสภา จากเรื่อง บึงหญ้าป่าใหญ่ เป็นต้น วรรณกรรมเขาวงกตที่ได้รับการยกย่องเหล่านี้ ผู้ประพันธ์มีความพิถีพิถันกับ เรื่องของการใช้ภาษาเป็นพิเศษ มีคำหรือวลีที่แสดงถึงความประณีตในการคิดค้น สรรหาคำมาเรียบเรียงประดับประดาอย่างให้อารมณ์และความรู้สึก เช่น การใช้ โวหารภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน คือภาพพจน์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบ โดยนำสิ่ง ที่ไม่มีชีวิตหรือมีชีวิตมากล่าวถึงเสมือนว่าเป็นมนุษย์ หรือแสดงกริยาเหมือนมนุษย์ เช่น

ย่างเข้าฤดูฝน ด้บอะไร ๆ ก็พากันรีบงอก...หึ่งมะขามเปรี้ยว
ก็เขียวพริบเป็นลานอยู่เต็มใต้ต้นแม่ของมัน ต่างพากันหยั่งราก
ใส ๆ ลงไปให้ลึกตอนที่ดินยังอ่อนนุ่มอยู่ด้วยน้ำฝน แล้วม้วนตัว
อ้าย ๆ ขึ้นมาชูเม็ดเปิดเหมือนปีก (เทพศิริ สุขโสภา,
2522 : 15)

นอกจากนี้ การใช้โวหารอุปมา และคำเลียนเสียงก็ทำให้อารมณ์และความ
ต้องการและความสนใจของเด็กได้ เพราะเด็กในวัยรุ่นจะชอบเลียนแบบและ
เปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่ช่างสังเกตอีกด้วย การที่วรรณกรรมเขาวงกต
มีลักษณะโวหารดังกล่าวจะทำให้เด็กวัยนี้สนใจ และได้รับความเพลิดเพลินจาก
การอ่าน เช่น

แดดบ่ายข้างนอกส่องสว่างใส่วทุกใบหญ้าดูราวกับว่าใบไม้ทำ
ด้วยแก้ว (เทพศิริ สุขโสภา, 2522 : 293)

และ

มีหิ้งกระโดดเชือก ที่แกว่งแรงขึ้น ฟาดพินดังขยับ ๆ พวกคนโดด
ก็ดูราวกับจะลอยตัวอยู่ เสียงหอยหินดังเปก ๆ เสียงหิมของพวก
เล่นไม้หึ่ง (เรื่องเดิม : 29)

ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมเยาวชนอีกประการหนึ่งก็คือ กลวิธีการใช้ภาษาสร้างภาพที่มีสีสัน สมองอารมณ์และจินตนาการของเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบสีและแสงที่เห็นด้วยตา วรรณกรรมที่สมองอารมณ์ของเขาทำให้เขามองเห็นภาพอย่างมีสีสัน ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจ เพราะแม้ไม่เห็นด้วยตา แต่แสงสีเหล่านั้นจะทำให้เขามองเห็นด้วยใจ เห็นในจินตนาการ เช่น การใช้สำนวนโวหารสร้างภาพที่มีสีสันในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ผีเสื้อและดอกไม้ ที่ใช้การบรรยายในลักษณะนี้ว่า

ตอนนี้ น้ำลดลงมากแล้ว แลเห็นยอดหญ้าต้นสูงโผล่ขึ้นมาใกล้ขอบบึง ดอกของมันสีขาว ถูลมตลอดเวลา ท่างออกไปจากขอบบึงเล็กน้อย ใบบัวสีเขียวลอยน้ำอยู่ ดอกมีสีชมพู บานบ้างตูมบ้าง

(นิพนพานฯ, 2531 : 94)

และ

ไม้ใช้กางเกงยีนส์สีต่าง ๆ และเสื้อแจ๊คเก็ตที่ทำให้เหมือนตุ๊กตา แต่เป็นกางเกงสีน้ำเงินเข้ม ปลายชาก่อนข้างบานนิด ๆ อย่างที่เธอเคยเห็นเด็กหนุ่มสวมอยู่บ่อย ๆ เสื้อแขนยาวสีฟ้าลายดอกไม้สีเหลือง สีแดงหัวตัว (เรื่องเติม : 235)

นอกจากกลวิธีการใช้ภาษาสร้างภาพที่มีสีสันแล้ว กลวิธีการสร้างตัวละครในวรรณกรรมเยาวชนจะมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นออกมาจากวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่นั้นคือ บทบาทของตัวละครเด็ก จะมีความชัดเจน มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกร่วมกับเด็กในชีวิตจริง จนผู้อ่านจะมีความรู้สึกเหมือนว่าอารมณ์ ความรู้สึก และความใฝ่ฝันของตัวละครเด็กเหล่านั้นเป็นความรู้สึกร่วมกับเขา หรือเขาเคยมีความรู้สึกเหล่านั้นมาแล้ว เช่น ความรู้สึกของฮุ่ยอันที่มีต่อครู ผู้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำ จนกระทั่งเขาได้มีโอกาสเข้าสอบไล่ จากเรื่อง ผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพานฯ หรือความรู้สึกของเด็ก ๆ ที่ไปโรงเรียนวันแรก จากเรื่อง บึงหญ้าป่าใหญ่ ของ เทพศิริ สุขโสภา เป็นต้น

นอกจากการใช้ตัวละครเป็นตัวแสดงความรู้สึกแล้ว วรรณกรรมเยาวชน ที่ได้รับการยกย่องหลายเรื่องยังใช้ความรู้สึกเป็นตัวดำเนินเรื่องทั้งหมด จุดเด่นของการใช้ความรู้สึกเป็นตัวดำเนินเรื่องนี้จะทำให้รู้สึกว่า องค์ประกอบคือฉากในเรื่องนั้นมีชีวิตชีวา มีลักษณะเหมือนเคลื่อนไหว ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะสนองความสนใจ ไร้อารมณ์ของเด็กวัยนี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน กลวิธีดังกล่าวจะเห็นได้จากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง บิงหม่า ใหญ่ ของ เทพศิริ สุขโสภา เป็นวรรณกรรมที่ควรแก่การยกย่องในแง่ของการใช้ความรู้สึกเป็นตัวดำเนินเรื่องทั้งหมด ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่ออย่างดียิ่ง ดังที่มีผู้วิจารณ์ว่า

ทุกสิ่งทุกอย่างในเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร หรือต้นไม้ ใบหญ้า ห้องฟ้า แผ่นดิน ล้วนแต่มีความรู้สึก หรือทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกไปตามบรรยากาศของเรื่องได้อย่างสมจริง (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2523 : 35)

กลวิธีการประพันธ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย โดยปกติแล้วหากเนื้อหาไม่แนบไปในทางจริยศาสตร์ก็มักจะทำให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นเกิดความรู้สึกเหมือนถูกสั่งสอนอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่าย กลวิธีนี้จะช่วยให้วรรณกรรมเยาวชนน่าสนใจขึ้น เพราะลักษณะการใช้สำนวนโวหารที่เหมาะสมกับวัย และสัมพันธ์กับเนื้อหาจะทำให้เด็กสนใจอ่านและได้รับความเพลิดเพลินอันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการสร้างงาน ดังนั้น วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

สรุปได้ว่า ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมเยาวชนคือ มีเนื้อหาที่สนองอารมณ์ และเหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื้อเรื่องควรมีลักษณะทางจริยธรรมเพื่อเป็นข้อคิด และคติสอนใจ การเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ควรจะมีลักษณะที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้เยาว์ไว้ นอกจากนั้นยังมีสิ่งที่สำคัญคือ กลวิธีการประพันธ์ ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหา และสร้างความสนใจให้เด็กในวัยนี้เกิดความพึงพอใจและเพลิดเพลินในการอ่าน ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของงานวรรณกรรมเยาวชน